

Безверха Т. М. Періодика національних меншин Житомирщини як складова національної ідентичності в умовах сучасного політичного процесу [Текст] / Т. М. Безверха // «Перспективи розвитку сучасної науки» (м. Львів, 02-03 грудня 2016 р.). — Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2016.

Електронний доступ:

<http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/soc/11dec2016/128.pdf>

УДК 01:902.7

Періодика національних меншин Житомирщини як складова національної ідентичності в умовах сучасного політичного процесу

На території сучасної України здавна проживали та проживають нині як компактно, так і дисперсно представники багатьох етнічних груп. Зокрема, на Житомирщині, поміж інших, компактно проживали поляки, чехи, євреї, німці, які створили своєю присутністю неповторний етнокультурний ландшафт регіону. Тому проблема національно-культурної ідентичності у її співвіднесенні з громадянським суспільством та формуванням політичної нації є актуальною темою дослідження як у світоглядно-філософському аспекті, з огляду на недостатність концептуальних засобів, необхідних для аналізу впливу національно-культурних засад на політичне життя [1], так і для розуміння і попередження конфліктів у полі етнічному суспільстві [2].

На основі думки знаного авторитета Ентоні Сміта, національну ідентичність людини ми розуміємо як її ідентичність і почуття належності до однієї держави або однієї нації, незалежно від свого юридичного статусу громадянства [3].

Безперечно, в контексті універсальних цінностей буття культурно-національні прояви є важливим чинником політичної консолідації сучасного українського суспільства [4].

Оскільки медіа, сукупно з державою (ядром політичної системи), партіями, громадськими організаціями та рухами, політичною свідомістю та політичною культурою, є визначальним елементом політичної структури суспільства, то роль періодики національних меншин України, зокрема,

Житомирської області, також є визначальною як для витворення і побутування політичних процесів у регіоні, так державі загалом.

Нині в Житомирській області найбільш численними є представники польської та єврейської етнічних спільнот, які створили недержавні громадські організації для забезпечення конституційних прав і свобод, задоволення своїх релігійних і національно-культурних потреб та просування на регіональному та всеукраїнському рівні як громадянських, так і етнічних інтересів. Історично зумовлене спільне проживання різних народів сприяло терпимому ставленню у суспільстві до представників різних національностей, всупереч імперській ідеології різних імперій, до складу яких входила Україна. Однак тиск, який постійно чинився в Російській та радянській імперіях на представників етнічних меншин, обмеження їх прав і волевиявлень зумовив бажання багатьох їх представників якщо не прямо зі зміною записів у документах відмовитися, то не афішувати своє походження і національну належність. Процеси асиміляції та русифікації, притаманні імперській політиці у ХХ ст., значно змінили в у бік російсько-радянської уніфікації етнічну компоненту народу України як скеред самих українців, так і серед представників інших національностей. Лише з досягненням незалежності України, коли рівні права і свободи стали забезпечені для всіх її громадян не лише декларативно, але й фактично, люди почали виявляти та оприлюднювати свою належність до певної етнічної спільноти, цікавитися своїм походженням та родоводом, створювати різні громадські об'єднання на основі спільної історії, культури та традицій. Так, у Житомирській області створені та успішно функціонують Союз польської шляхти, що видає журнал «Глос Полонії» («Głos Polonii») [4], і Союз поляків, що видає журнал «Веселка Житомирщини» («Tęcza Żytomierszczyzny») [5], також у місті Бердичеві, де традиційно компактно проживали поляки, виходить газета «Мозаїка бердичівська» («Mozaika Berdyczowska») [6]. Ці періодичні видання є важливими для громадян України польського походження, що проживають в Житомирській області, оскільки забезпечують прилюдне

виявлення своєї етнічної, релігійної (переважна більшість поляків Житомирщини римо-католики), мовної та культурної ідентичності. Вони висвітлюють діяльність організацій, створених громадянами польської національності, всеукраїнські та регіональні новини, важливі події, що відбуваються у республіці Польща, виходять до свят та знаменних дат. Незважаючи на масовий перехід медіа у цифрове середовище, ці періодичні видання є важливим чинником для утвердження національної ідентичності як для громадян старшого покоління, які пам'ятають, що раніше не було жодного такого видання, так і для молодих, які виростили з усвідомленням того, що поляки Житомирщини видають свої газети і часописи, у яких висвітлюється їх життя.

Представники єврейської спільноти Житомирщини значно менш численні, аніж польської, через фізичне знищення євреїв у роки II світової війни (98 % на території України) та масову репатріацію в Ізраїль тих, хто залишились, у 90-х рр. XX ст. З причин імперського антисемітизму з 20 рр. XX ст. починається асиміляція через зміну їх традиційного укладу життя – молоді євреї їдуть зі штетлів (містечок) у міста і зазнають русифікації, яка була необхідною умовою для успішної суспільної інтеграції. Після «остаточного вирішення єврейського питання» на тимчасово окупованій нацистами території України ті євреї, що залишились живі, масово не навчали своїх дітей і внуків мові ідиш, щоб не наражати їх у майбутньому на небезпеку. Масштаби трагедії знищення євреїв замовчувались владою, як і масштаби Голодомору, тому належність до єврейства також публічно не висловлювалась. Тепер серед представників житомирської іудейської релігійної громади мовами ідиш та іврит розмовляють переважно громадяни похилого віку та іноземці. У Житомирській приватній гімназії «Ор Авнер» вивчають іврит на уроках, але мовами спілкування вдома залишаються російська (переважно) та українська. Тому газета «Житомир єврейский» [7] виходить російською мовою на кошти меценатів. Газета безкоштовно розповсюджується серед членів релігійної общини та висвітлює традиційні цінності та життя єврейських громадських

організацій регіону. Головний рабин Центральної та Західної України Шломо Вільгельм розміщує на своїй сторінці у мережі Фейсбук електронний варіант газети. Хоча євреї Житомирщини, на відміну від поляків, переважно не мають мовного маркера ідентичності, але відкрито визнають себе євреями, святкують релігійні свята на найбільших концертних майданчиках міста, на які запрошують усіх житомирян та жителів області, молодь бере активну участь у діяльності громадських регіональних єврейських організацій.

Таким чином періодика національних общин Житомирщини відображає процеси витворення політичної нації України як поліетнічного утворення з рівними правами громадян незалежно від походження і сприяє толерантності й співпраці в консолідації суспільства на основі загальнолюдських цінностей.

Список використаних джерел:

1. Бистрицький Е. Національна ідентичність і громадянське суспільство / Е. Бистрицький, О. Білий, Р. Зимовець, Р. Кобець, С. Лозниця, С. Пролєєв. – К. : Дух і літера, 2015. – 452 с.
2. Родик Г. Національна ідентичність як конфліктогенний чинник сучасного суспільства / Г. Родик // Наукові записки. Серія «Культурологія». – Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2011. – Вип. 7. — С. 342–344.
3. Сміт Е. Культурні основи нації. Ієрархія, заповіт і республіка / Е. Сміт. – К. : Темпора , 2009. – Луцишин Г. І. Національна консолідація України в умовах сучасного політичного процесу / Г. І. Луцишин. – Львів : Видавництво Львів Політехніки, 2012. – 361 с.
4. *Głos Polonii*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mozberd.com.ua>.
5. «*Гęсца Жытомierszczyzny*». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slopol.blogspot.com/>.
6. *Mozaika Berdyczowska*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mozberd.com.ua>.
7. Житомир єврейский. – № 57. – 2016.